

Jaarverslag raadgevend comité van het Vlaams Centrum voor Adoptie

Werkjaar 2016 – 2017

Inhoud

1. Voorwoord	2
2. Samenstelling van het comité	3
2.1 Samenstelling	3
2.2 Aantal vergaderingen en aanwezigheden	4
2.3 Afspraken raadgevend comité	4
2.3.1 Vergadermomenten.....	4
2.3.2 Terugkoppeling thema's.....	4
3. Info	5
3.1 Gericht instroombeheer zomer 2016	5
3.2 Cavarria	6
3.3 Gericht instroombeheer 2017	7
3.4 Adoptiehuis.....	9
3.5 Goedkeuring BVR betreffende het raadgevend comité van het Vlaams Centrum voor Adoptie en de Vlaamse adoptieambtenaar	10
3.6 Thema onderplaatsing	10
3.6.1 Erika Van Beek (adoptiediensten).....	10
3.6.2 Nicole Vliegen (hulpverlening aan getraumatiseerde kinderen en hun context).....	11
3.6.3 Johan Vanderfaellie (onderzoek en ervaring pleegzorg).....	13
3.6.4 Benedikte Van den Bruel (Jongerenwelzijn)	13
3.6.5 Besluit	14
4. Varia	14
4.1 Huishoudelijk reglement	14
5. Adviezen	14
5.1 Advies m.b.t. de wijziging van artikel 37, 40 en 43 van het besluit van de Vlaamse Regering van 22 maart 2013 betreffende het inzagerecht en de bemiddeling bij interlandelijke adoptie en artikel 27, 28 en 31 en het besluit van de Vlaamse Regering van 19 februari 2016 betreffende de voorbereiding bij adoptie.....	14
6. Bijlagen	15
Bijlage 1: Onderplaatsing door Ray of Hope.....	15
Bijlage 2: Onderzoek ISS	15
Bijlage 3: Onderplaatsing door Nicole Vliegen	15
Bijlage 4: RCVCA/20160926/advies 04	15

1. Voorwoord

Het derde jaarverslag van het raadgevend comité dat op 31 mei 2013 werd samengesteld en een 'adviserende functie inzake adoptie-aangelegenheden' kreeg toegewezen, ligt hier voor u. Zoals u kan lezen, ging er veel aandacht naar de thema's instroombehoor enerzijds, en onderplaatsing en het respecteren van de kinderrij anderzijds. Daarenboven is dit derde jaarverslag meteen de afsluiter van het de verslagvoering van het raadgevend comité in zijn huidige samenstelling.

Instroombeheer

Instroombeheer stond reeds hoog op de agenda tijdens de statengeneraal van 2010. Het instroombeheer, zoals in 2013 werd ingevoerd om het aantal startende kandidaten af te stemmen op het aantal kinderen dat nood heeft aan adoptieouders, werd in 2015 aangepast aan het nieuwe wettelijke kader waarbinnen één adoptieprocedure geldt voor binnen- en buitenlandse adoptie. Het raadgevend comité heeft het voorbije werkjaar meermaals stil gestaan bij dit thema.

Respect voor de kinderrij?

Is het van belang dat een nieuw (adoptie)kind in een gezin jonger is dan de/het reeds aanwezige kind(eren)? Wat betekent het voor een kind om ouder te zijn dan je eerder aanwezige broer of zus? Wat betekent het om een oudere broer of zus in je gezin te krijgen? Hoe kan je als ouder omgaan met verschillende leeftijden en ontwikkelingsfasen, die niet verlopen volgens de meest 'evidente' volgorde? Over dit thema werd grondig nagedacht.

Een nieuw-samengesteld raadgevend comité gaat van start

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 21 oktober 2016, bepaalt dat het raadgevend comité van het Vlaams Centrum voor Adoptie en de Vlaamse adoptieambtenaar een nieuwe samenstelling krijgt waarin zowel over thema's inzake interlandelijke als binnenlandse adoptie advies kan worden verstrekt. Dat betekent dat de werking van het huidige raadgevend comité binnenkort overgaat in een nieuwe werking, en met een nieuwe samenstelling aan de slag gaat. Beweging en vernieuwing blijven met andere woorden gegarandeerd.

Nicole Vliegen, voorzitter,
Augustus 2017

2. Samenstelling van het comité

2.1 Samenstelling

Op 31 mei 2013 besliste de Vlaamse regering over de benoeming van de leden van het raadgevend comité voor het Vlaams Centrum voor Adoptie (VCA).

Er werden 13 leden benoemd en 9 plaatsvervangers. De leden vertegenwoordigen, in overeenkomst met het decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, 4 groepen:

- 1) vertegenwoordigers van geadopteerden en adoptieouders;
- 2) vertegenwoordigers van voorzieningen, werkzaam op de taakgebieden van het Vlaams Centrum voor Adoptie;
- 3) vertegenwoordigers van de werknemers van de voorzieningen;
- 4) onafhankelijke deskundigen

Uit de leden werden één voorzitter en twee ondervoorzitters benoemd. De samenstelling wijzigde in de loop van het werkjaar niet:

Voorzitter: Nicole Vliegen (onafhankelijk deskundige)

Ondervoorzitters: Inge Demol (Steunpunt Adoptie), Joshi Janssen (geadopteerden)

Leden: Katrijn Jansegers (adoptieouders), Gilbert Van Aelst (adoptieouders), Erika Van Beek (adoptiediensten), Inge Viane (diensten voor maatschappelijk onderzoek), Dimitri Govers (werknemers), Bram Van Braeckevelt (werknemers), Hilde Schepens (werknemers), Rudi Roose (onafhankelijk deskundige), Thalia Kruger (onafhankelijk deskundige), Johan Vanderfaillie (onafhankelijk deskundige).

Het Vlaams Centrum voor Adoptie woont de vergaderingen bij met de Vlaams adoptieambtenaar, Ariane Van den Berghe en een secretaris. Het centrum is niet stemgerechtigd in het raadgevend comité.

Secretariaat van het raadgevend comité: Het Vlaams Centrum voor Adoptie, adoptie@kindengezin.be; tel: 02 533 14 76/77.

2.2 Aantal vergaderingen en aanwezigheden

Er werden 4 vergaderingen georganiseerd in het werkjaar 2016 - 2017. Het raadgevend comité bepaalt zelf hoeveel vergaderingen er doorgaan met een minimum van 2 en een maximum van 6 per werkjaar.

Datum vergadering	Aantal aanwezigen (op 13)
12 september 2016	6
26 september 2016	8
6 maart 2017	6
15 mei 2017	10

2.3 Afspraken raadgevend comité

2.3.1 Vergadermomenten

Tijdens de tweede vergadering van dit werkjaar werd de planning van de vergadermomenten kort besproken. Voorheen werden telkens bij het begin van een werkjaar vier data vastgelegd door het Bureau. Enkele leden stelden voor om de planning voortaan in overleg op te maken. Er werd beslist voortaan voor elk vergadermoment telkens twee data voor te leggen; de datum waarop de meeste leden aanwezig kunnen zijn, wordt gekozen.

2.3.2 Terugkoppeling thema's

Het raadgevend comité is een geschikt platform, waar allerlei thema's besproken kunnen worden. Er is in de sector nog te veel informatie die verloren gaat: er wordt dan ook voorgesteld dat relevante informatie met betrekking tot adoptie, zoals bijvoorbeeld thesissen, zo veel mogelijk met de leden te delen. Deze kunnen mee opgenomen worden op de agenda.

Verder werd beslist dat er vanaf het volgende werkjaar systematisch zal worden teruggekoppeld over de opvolging die wordt gegeven aan adviezen die worden geformuleerd door het raadgevend comité.

3. Info

3.1 Gericht instroombeheer zomer 2016

Tijdens het eerste raadgevend comité van dit werkjaar werd het gericht instroombeheer besproken. Met het instroombeheer bepaalt het VCA hoeveel entiteiten (koppels of alleenstaande kandidaat-adoptieouders) er mogen 'doorstromen' naar de voorbereiding.

Het VCA kon in juli 2016 een eerste keer kandidaten gericht laten doorstromen naar de voorbereiding. Bij deze gerichte instroom werd voor het eerst rekening gehouden met de kenmerken van de kandidaat-adoptieouders en hun vooropgesteld kindprofiel (herkomst, leeftijd, gezondheid, ...).

1. Aanpak

Elke kandidaat-adoptieouder die zich aanmeldt bij het Vlaams Centrum voor Adoptie, volgt een infosessie over adoptie. Vervolgens wordt aan kandidaten gevraagd een vragenlijst in te vullen, waarin een eerste maal gepeild wordt naar het kindprofiel dat kandidaat-adoptieouders voor ogen hebben (herkomstland, leeftijd, gezondheid). Op basis van deze vragenlijst en het profiel van de kandidaten zelf (voor welke herkomstlanden komen ze in aanmerking), wordt jaarlijks bepaald wie kan doorstromen, en/of dit eventueel versneld kan gebeuren (in functie van mogelijk tekort voor bepaalde herkomstlanden en/of specifieke kindprofielen).

Per land, inclusief België, werd een ideale wachtlijst bepaald. Die wachtlijst vertrekt van het aantal te verwachten plaatsingen in de komende twee jaar.

2. Binnenlandse adoptie

De binnenlandse adoptiediensten signaleerden dat een grote meerderheid van de kandidaten op hun wachtlijst, koppels van hetzelfde geslacht waren. Door de adoptiediensten werd gevraagd om verhoudingsgewijs meer heterokoppels door te sturen, zodat ook in de toekomst blijvend rekening kon worden gehouden met de eventuele voorkeuren van geboorteouders bij matching. Dit resulteerde in een instroom van 20 hetero-koppels doorgestuurd en 9 andere kandidaat-adoptanten, (zowel holebikoppels als alleenstaanden). Bijkomend werden drie kandidaten doorgestuurd bij wie reeds kinderen in het gezin aanwezig zijn. In totaal werden dus 32 entiteiten doorgestuurd naar de voorbereiding.

3. Interlandelijke adoptie

Voor drie herkomstlanden werd door de erkende adoptiediensten kandidaten een tekort gesignaleerd - er zijn met andere woorden extra kandidaat-adoptieouders nodig om te komen tot een ideale wachtlijst: 6 voor India; 18 voor De Filipijnen en 13 voor Thailand. Daarnaast werden met het oog op een (herop)start in deze twee landen, bijkomend 10 kandidaten voor Marokko en 4 kandidaten voor de VS geïdentificeerd. Deze kandidaten werden evenwel nog niet onmiddellijk doorgestuurd

voor de voorbereiding: voor Marokko wachten we tot de definitieve goedkeuring van de nieuwe federale wetgeving - voor de VS evalueren we in het najaar of er voldoende kandidaten gevonden werden voor de proefdossiers.

De selectie van de kandidaten gebeurde telkens in volgorde van aanmelding en rekening houdend met het feit of kandidaten

- in aanmerking komen voor de betreffende landen én
- in de vragenlijst aangaven een voorkeur te hebben voor deze landen

Bovenop deze 37 kandidaat-adoptieouders werden er 14 kandidaten doorgestuurd die aangaven een adoptie van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften te overwegen.

In totaal stuurde het VCA **83** (32 binnenlandse en 51 interlandelijke) entiteiten door in de zomer van 2016 via gericht instroombeheer. Daarbovenop mochten er nog enkele kandidaten doorstromen die zelfstandig willen adopteren. Dit gebeurde pas nadat ze bij het VCA op intakegesprek kwamen en goedkeuring kregen om verder te gaan.

3.2 Cavaria

In de zomer van 2016 werd het gericht instroombeheer een eerste maal toegepast. Zoals hierboven vermeld stroomden er voor binnenlandse adoptie meer heterokoppels door dan halebikoppels (70% tegenover 30%). De media concludeerde hieruit foutief dat er niet genoeg heterokoppels kandidaat zijn voor een binnenlandse adoptie.

Dit strookt echter niet met de realiteit: integendeel, er staan nog voldoende (hetero)koppels op de huidige wachtlijst bij VCA. Maar omdat er enkel nog koppels van hetzelfde geslacht op de wachtlijst stonden bij de binnenlandse adoptiediensten, stuurde het VCA extra heterokoppels door, zodat de diensten een meer evenwichtige wachtlijst kregen, en er meer mogelijkheden zijn naar een goede matching. Ieder jaar wordt ongeveer de helft van de binnenlands afgestane kindjes geplaatst bij koppels van hetzelfde geslacht; desalniettemin zijn er telkens een aantal afstandsouders die aangeven dat zij hun kindje liever zien opgroeien bij een hetero-koppel.

Naar aanleiding van de gerichte instroom van hetero-koppels ontving het VCA een klacht van Unia, over mogelijke discriminatie van koppels van hetzelfde geslacht. VCA heeft hierover overlegd met Unia en Cavaria (belangengroepering); hierbij werd het systeem van gerichte instroom nader toegelicht.

Er werd geen ongeoorloofde discriminatie vastgesteld, maar beide actoren benadrukten het belang van duidelijk en transparante communicatie. Dit laatste is een heikel punt, temeer omdat door gericht instroombeheer, de volgorde van kandidaat-adoptieouders op de wachtlijst niet langer in alle gevallen strikt wordt gevolgd. Traditioneel liet het VCA alle kandidaten die (nog) niet aan de voorbereiding konden starten, wel weten wat hun nieuwe plaats op de wachtlijst was. Door een nummer te geven, schept dit de (valse) illusie dat instroom in volgorde gebeurt, wat dus niet langer

zo is: kandidaten met een hoger nummer (= latere aanmeldingsdatum) kunnen soms toch sneller doorstromen, dit omwille van de landkeuze, of het vooropgestelde kindprofiel. Omdat het nummer dus niet langer een reële indicatie van volgorde geeft, suggereerde Cavaria om het niet langer op te nemen in de briefwisseling.

Deze vraag werd voorgelegd aan het raadgevend comité. Discussie:

- Kunnen we in plaats van het nummer een indicatie geven van de wachttijd? Dit is onmogelijk want (a) deze is afhankelijk van te veel factoren en (b) te weinig voorspelbaar.
- Kan er gewerkt met de datum van aanmelding? Kandidaten kennen hun datum van aanmelding. Ze hechten vooral veel belang aan hun wachtnummer, daar hen dit een indicatie kan geven van hun wachttijd.
- Het probleem is erin gelegen dat mensen 'rechten' menen te ontlenen aan hun wachtnummer. Vroeger was dit ook effectief het geval, maar door de nieuwe werkwijze is dit niet meer zo.
- Uitgangspunt is dat kandidaten recht hebben op duidelijke en transparante informatie. Het betreft echter een complex systeem en kandidaten begrijpen het vaak niet (net omdat ze het jarenlang anders gewoon geweest zijn). Wanneer kandidaten geen nummer krijgen, zullen ze er later toch naar vragen waardoor het niet communiceren van hun nummer op de wachtlijst evenmin een oplossing lijkt.
- Kunnen we het uitleggen aan de hand van een filmpje? Of werken met een zichtbare wachtlijst, zoals het systeem van wereldkinderen? Hier werd het argument van privacy aangekaart.

De ondervoorzitter vat de discussie samen door te stellen dat we het nummer best blijven vermelden. De kandidaten hebben recht op informatie. Omdat het gericht instroombeheer moeilijke materie is, wordt er afgesproken om het gericht instroombeheer op verschillende momenten toe te lichten. Tijdens de infosessie moet er (nog) extra aandacht aan besteed worden. In de brieven dient genuanceerd te worden dat het wachtnummer geen indicatie geeft van een volgorde. Ook andere communicatiekanalen kunnen worden gebruikt om het gericht instroombeheer en de betekenis van het nummer te kaderen, zoals op de website van het VCA of in artikels (VAG tijdschrift). Tot op vandaag heeft het VCA van geen enkele andere organisatie of kandidaat-adoptant klachten gekregen hierover.

3.3 Gericht instroombeheer 2017

Tijdens de vergadering van 6 maart werd het instroombeheer van 2017 toegelicht. Sinds 2016 laat het VCA kandidaten 'gericht' doorstromen naar de voorbereiding. Hierbij wordt rekening gehouden met het profiel van de kandidaten en met hun kindprofiel.

1. Aanpak

Het aantal kandidaten dat kan beginnen met de voorbereiding wordt berekend op basis van:

- Het aantal kinderen dat in het vorige kalenderjaar is geplaatst (in totaal 85 adopties).

- De evoluties in de herkomstlanden (stopzetting kanalen, nieuwe kanalen, ...).
- De uitval = het gemiddelde aantal kandidaten die de procedure starten, maar niet afronden (het percentage dat doorheen de procedure afhaakt is nu 41%).
- Het aantal aanmeldingen voor een zelfstandige adoptie.
- De kandidaten die overwegen om een kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte te adopteren.

Op basis van bovenstaande berekening mochten er in 2017 **136** entiteiten starten met de voorbereiding op adoptie.

2. Binnenlandse adoptie

De binnenlandse adoptiedienst heeft nood aan een groot aantal nieuwe kandidaten. In 2015 mochten er geen binnenlandse kandidaten de voorbereiding volgen, waardoor het aantal kandidaten bij wie een kindje kan worden geplaatst (actieve wachtlijst) momenteel beperkt is. Idealiter heeft Adoptiehuis (de enige erkende binnenlandse adoptiedienst) een gevarieerde wachtlijst van zo'n 50-tal entiteiten (voldoende kandidaten, waarbij de wachttijd beperkt blijft tot een tweetal jaar). Om aan dit aantal te komen, sturen we in totaal 85 nieuwe kandidaten door voor een binnenlandse adoptie.

Het nieuw decreet stelt dat elk jaar minimum 30 kandidaten kunnen doorstromen in volgorde van aanmelding; die eerste 30 kandidaten op de wachtlijst hebben zich allemaal aangemeld voor een binnenlandse adoptie. VCA laat dit jaar 48 kandidaten doorstromen in volgorde van aanmelding. Die 48 kandidaten zijn grotendeels koppels van hetzelfde geslacht. Daarom werd aanvullend beslist om nog 37 heterokoppels gericht te laten doorstromen voor binnenlandse adoptie. Deze gerichte instroom moet ervoor zorgen dat de wachtlijst voldoende gevarieerd is bij de adoptiedienst.

De diversiteit van de wachtlijst is van belang voor een goede matching: de geboortelouder worden immers gehoord over de samenstelling van het gezin waarin ze hun kind willen zien opgroeien (vb. een voorkeur voor een gezin waar al kinderen zijn, voor een hetero- of holebikoppel, voor een alleenstaande ouder, ...). De adoptiedienst houdt hier rekening mee om drempels bij afstand te verkleinen, en om loyaliteitsproblemen te vermijden wanneer deze kinderen op zoek gaan naar hun roots.

3. Interlandelijke adoptie

Naast de 85 kandidaten voor een binnenlandse adoptie, kunnen nog eens 51 entiteiten starten met de voorbereiding voor een buitenlandse adoptie. Hierbij houdt het VCA rekening met de situatie in de herkomstlanden (nood aan plaatsing) en de verwachtingen van de adoptiediensten die bemiddelen voor interlandelijke adoptie. Vorig jaar werd de samenwerking met een aantal grote herkomstlanden stopgezet, waardoor heel wat kandidaten geheroriënteerd moesten worden. Dit zijn factoren die in mee in rekening worden gebracht.

Per herkomstland wordt nagegaan hoeveel kandidaten nu nog op de wachtlijst staan, hoeveel er nodig zijn om effectief te kunnen bemiddelen voor kinderen die nood hebben aan plaatsing, hoeveel

nieuwe contracten er eventueel kunnen worden afgesloten.... In 2017 zijn de adoptiediensten op zoek naar kandidaten die kunnen en willen adopteren uit o.a. India, Filipijnen en Thailand. Om tot het aantal van 51 te komen, mogen er nog 20 kandidaten in volgorde van aanmelding de voorbereiding volgen.

Kandidaten die een zelfstandige adoptie overwegen (zonder bemiddeling van een adoptiedienst), worden uitgenodigd voor een intakegesprek bij het VCA om de haalbaarheid te bespreken en te evalueren. Na positieve inschatting mogen deze kandidaten ook (bovenop de 136) doorstromen.

Bovenop de 136 kandidaten die de voorbereiding mogen volgen, zoeken de adoptiediensten steeds kandidaten die open staan voor een aantal specifiek kindprofielen: het gaat dan om kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte, met name kinderen ouder dan 6 jaar, siblings (broers en/of zussen), kinderen met een ernstig medisch probleem,...

Enkele leden van het Raadgevend Comité uitten hierbij de bezorgdheid dat sommige kandidaat-adoptanten een ruim profiel zouden vooropstellen om zo sneller te kunnen doorstromen. VCA geeft aan dat dit voorlopig niet het geval lijkt te zijn (slechts weinig kandidaten geven aan hiervoor open te staan in de vragenlijst). Steunpunt Adoptie benadrukt dat dit duidelijk in de infosessie aan bod komt. Dit neemt niet weg dat sommige kandidaten doorheen de procedure hun profiel bijstellen. Dit kan wel tot gevolg hebben dat die kandidaten niet direct een contract zullen kunnen afsluiten bij een adoptiedienst.

3.4 Adoptiehuis

Tijdens de vergadering van 6 maart werd ter kennisgeving meegedeeld dat Adoptiehuis voortaan de enige adoptiedienst is die erkend is om te bemiddelen voor binnenlandse adoptie, en dit in uitvoering van het decreet binnenlandse adoptie (2015). De adoptiedienst krijgt een vergunning van onbepaalde duur, gekoppeld aan een periodieke (vijfjaarlijkse) doorlichting. Voor de adoptiedienst is dit een administratieve vereenvoudiging (vroeger: vijfjaarlijkse erkenningsronde met telkens nieuwe aanvraag).

Midden 2016 werd door het VCA een oproep tot kandidaatstelling opengesteld. Er werden twee kandidaturen ingediend, respectievelijk door Gents Adoptiecentrum en Adoptiehuis te Antwerpen. De Vlaamse Regering heeft de vergunning toegewezen aan Adoptiehuis. De werking van het Gents Adoptiecentrum werd inmiddels afgebouwd: de wachtlijsten van beide diensten werden in volgorde van aanmeldingsnummer samengevoegd en alle dossiers werden overgedragen aan Adoptiehuis. Ook de oude dossiers, waarbij het kind al geplaatst is, werden overgedragen aan Adoptiehuis, zodat ze kunnen instaan voor nazorg en zoekvragen.

Het Gents Adoptiecentrum is evenwel niet akkoord met de beslissing van de Vlaamse Regering; en vecht deze aan bij de Raad van State. De beroepsprocedure heeft geen schorsend karakter; de vergunning en subsidiëring van Adoptiehuis loopt verder tot de Raad van State zich definitief over de zaak uitspreekt.

3.5 Goedkeuring BVR betreffende het raadgevend comité van het Vlaams Centrum voor Adoptie en de Vlaamse adoptieambtenaar

Het BVR werd eind vorig jaar goedgekeurd en gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Voortaan kan het raadgevend comité zich ook buigen over thema's aangaande binnenlandse adoptie. In functie daarvan wordt het raadgevend comité hersamengesteld, uitgebreid met leden die de sector van de binnenlandse adoptie vertegenwoordigen.

Art. 4. van hoofdstuk 3 van het BVR stelt dat het raadgevend comité moet bestaan uit 18 leden:

- 4 vertegenwoordigers van de adoptieouders en geopteerden;
- 4 vertegenwoordigers van de voorzieningen die werkzaam zijn op de taakgebieden van het Vlaams Centrum voor Adoptie;
- 1 vertegenwoordiger van de werknemers van de voorzieningen;
- 6 onafhankelijke deskundigen;
- de kinderrechtencommissaris;
- een afstandsouder;
- een afgevaardigde van de unie van Nederlandstalige jeugdmagistraten.

Het BVR bepaalt dat de adoptieouders, de geadopteerden, de vertegenwoordigers van de voorziening, de vertegenwoordiger van de werknemers en de afgevaardigde van de unie van de Nederlandstalige jeugdmagistraten elk een plaatsvervanger moeten hebben. Voor elke vertegenwoordiger, i.e. elk lid en elke plaatsvervanger, moet een mannelijke en een vrouwelijke kandidaat worden voorgedragen. VCA heeft alle huidige en toekomstige leden aangeschreven, met de vraag om kandidaturen in te dienen voor 1 maart.

De volgende stap is de formele benoeming (door de Vlaamse Regering) van de nieuwe leden van het raadgevend comité. Na publicatie in het Belgisch Staatsblad kan het Raadgevend Comité met de nieuwe samenstelling een eerste maal rechtsgeldig vergaderen. Tot die tijd blijft het comité in zijn huidige samenstelling bestaan.

3.6 Thema onderplaatsing

Tijdens het laatste comité van dit werkjaar werd het thema onderplaatsing besproken. Onderplaatsing gaat over het respecteren van de kinderrij, m.n. dat een nieuw (adoptie)kind dat in een gezin wordt geplaatst, steeds jonger moet zijn dan de/het reeds aanwezige kind(eren). Dit thema werd op vraag van het comité behandeld. Er werd ter voorbereiding gevraagd aan verschillende leden om informatie uit hun praktijk- en/of onderzoekservaring te delen. Onderstaande informatie moet dus gelezen worden in samenhang met de PowerPointpresentaties in bijlage.

3.6.1 Erika Van Beek (adoptiediensten)

Mevrouw Van Beek bespreekt het thema onderplaatsing (het respecteren van de kinderrij) vanuit haar ervaring binnen de interlandelijke adoptiediensten (zie bijlage 1). Ze kadert de huidige werking door te stellen dat er in Vlaanderen geen regelgeving voor handen is. In samenspraak met het VCA volgen de adoptiediensten de afspraak dat een nieuw kind steeds jonger moet zijn dan de reeds

aanwezige kinderen in het gezin (onderplaatsing). Los van onze eigen praktijk hebben sommige herkomstlanden hun eigen regelgeving hierover, m.n. China, de Filipijnen, Wanneer dit het geval is, wordt dit steeds gerespecteerd. Maar de meeste herkomstlanden hebben hierover geen specifieke regels.

Hoewel elke adoptiedienst de (ongeschreven) regel van onderplaatsing kent en toepast, stellen we vast dat de praktijk verre van uniform is; in Vlaanderen hanteert elke interlandelijke adoptiedienst zijn eigen regel:

- FIAC: adoptiekind is 2 jaar jonger dan jongste kind in gezin
- Het Kleine Mirakel: adoptiekind is 1 jaar jonger dan jongste kind in gezin
- Ray of Hope: adoptiekind is 1,5 jaar jonger dan jongste kind in gezin

Afwijkingen worden uitzonderlijk toegestaan, mits een gegronde reden. Bijvoorbeeld als het kind biologisch verwant is of bij een plaatsing van een special needs-kindje waarbij de mentale leeftijd lager ligt. Als er wordt afgeweken van het principe van onderplaatsing, is dit steeds een afweging die de adoptiedienst, in overleg met het VCA, zorgvuldig maakt.

Als vertegenwoordiger van de adoptiediensten merkt mevrouw van Beek op dat zowel de diensten als de kandidaat-adoptieouders worstelen met dit gegeven. Als bijvoorbeeld kandidaten een sibling willen adopteren, maar zelf al een kind hebben, is het niet evident dat ook het oudste kind van de sibling-groep jonger moet zijn dan het kindje dat al aanwezig is in het gezin. Ook bij nieuw samengestelde gezinnen is de verplichting tot onderplaatsing vaak een obstakel. Anderzijds is het ook een beperking voor de herkomstlanden, omdat de adoptiediensten hierdoor als ontvangend land vaak nee moeten zeggen tegen oudere kinderen, en net voor oudere kinderen weinig kandidaten te vinden zijn.

Van Beek verwijst ook naar een onderzoek van ISS (Internation Social Service) in 2010 over het respecteren van de kinderrij (zie bijlage 2). Dit onderzoek wees op een aantal voor- én nadelen. De voordelen zijn dat de reeds aanwezige kinderen in het gezin hun status behouden, dat je rivaliteit met het reeds aanwezig kind vermijdt en dat je hiermee een risicofactor uitsluit. Daartegenover staan de nadelen dat een strikte hantering van deze regel niet ten koste mag gaan van het belang van het kind, en dat onderplaatsing de adoptie van kinderen met special needs bemoeilijkt. Uit dit onderzoek kunnen we concluderen dat het belangrijk is om de natuurlijke volgorde van de kinderrij te respecteren.

3.6.2 Nicole Vliegen (hulpverlening aan getraumatiseerde kinderen en hun context) (bijlage 3)

Mevrouw Nicole Vliegen spreekt niet alleen vanuit haar academische expertise, maar ook vanuit haar praktijk met getraumatiseerde adoptie- en pleegkinderen. Zoals mevrouw Van Beek wijst ze op de beperkte literatuur: er is, zeker in Vlaanderen amper onderzoek of literatuur over de gevolgen van het doorbreken van de kinderrij; wellicht ook omdat het weinig ethisch zou zijn om hierover empirisch onderzoek te doen (met een controlegroep).

Vanuit de praktijk haalt ze drie vragen op de voorgrond:

- (1) Bij adoptie gaat veel aandacht naar de gehechtheidsontwikkeling, terwijl het bij een ouder kind minstens even belangrijk is om stil te staan bij hun rouwproces. Een adoptiekind dat zijn eigen ouders heeft gekend, wil initieel geen nieuwe ouders. Zulke kinderen hebben vooral verdriet, worstelen met een gevoel van onrecht. Is een kind ouder dan twee en heeft het zijn ouders nog gekend, is dit een heel andere adoptie dan wanneer je als adoptieouders de eerste ouders bent. Bij oudere adoptiekinderen, zal er dus ook meer aandacht moeten gaan naar 'hoe als nieuwe ouders omgaan met een rouwend kind'.
- (2) Oudere kinderen lopen meer kans om meer nare ervaringen te hebben opgedaan vooraleer ze geadopteerd worden. Wanneer we adoptiekinderen met trauma een nieuw gezin geven, vergt dit een zeer goede hulpverlenende omkadering voor deze gezinnen.
- (3) Een kind in een gezin een oudere broer of zus geven, is te beschouwen als een soort van 'experiment'. Er dient te worden stilgestaan bij de vraag wat het betekent, wanneer een kind niet langer het oudste of enige kind van zijn ouders is, maar die plek dient af te staan aan een ander kind, dat bovendien misschien wel veel zorg vergt.

Meneer Vanderfaellie treedt mevrouw Vliegen bij door te verwijzen naar een studie waarbij 50 biologische kinderen werden bevraagd over het aanwezige pleegkind in hun gezin. Deze studie gaf aan dat biologische kinderen het niet altijd fijn vinden om ook pleegkinderen in hun gezin te hebben. Er waren drie bevindingen:

- 1) De inschatting over hoe (goed) het biologisch kind het pleegkind accepteert, is hoger bij de pleegmoeder dan bij het biologisch kind zelf.
- 2) Tijdseffect: naarmate de pleegmoeder langer pleegmoeder is, vinden de biologische kinderen dit minder leuk.
- 3) Positieve elementen bv. andere kijk op de wereld.

Mevrouw De Mol stelt dat kandidaat-adoptieouders reeds van bij de voorbereiding stilstaan bij het rouwproces van een adoptiekind. Ze geeft ook aan dat het thema zeker aan bod komt tijdens de voorbereidingscursus, maar dat je als ouder niet op alles voorbereid kan zijn. Meneer Vanderfaellie zegt dat er binnen pleegzorg een preventief traject is ontwikkeld. Video interactie begeleiding informeert en helpt pleegouders in zeven sessies omtrent de communicatie tussen henzelf en hun pleegkind. Zulke preventieve trajecten worden nu bijna systematisch bij pleegkinderen onder de vijf jaar aangeboden. Adoptiedienst Fiac had zo'n systeem, maar zij zijn hier mee gestopt (beperkte middelen).

De vraag werd gesteld of er een andere voorbereiding wordt gegeven voor wie een kindje met een specifieke ondersteuningsbehoefte wil adopteren? Nee, er is bewust gekozen voor één enkel traject, waarbij het thema 'special needs' op verschillende manieren wordt geïntegreerd. Het is cruciaal dat alle kandidaat-adoptieouders hierover terdege geïnformeerd worden (je kan immers nooit uitsluiten dat enkel gezonde kinderen geplaatst worden). Daarbovenop kan je als adoptieouder bijkomende vormingen volgen bij Steunpunt Adoptie. Een lid vindt dit spijtig, maar de voorzitter benadrukt het belang van steun bij de nazorg; bij het vooraf informeren gaat nog veel verloren. Sommige zaken zijn nu eenmaal vooraf moeilijk in te schatten.

Mevrouw Vliegen wijst ook op het onderscheid tussen pleegzorg en adoptie; ook wanneer het mis gaat. Met pleegzorg kan je stoppen, adoptie is definitief. Daarenboven is de context anders bij pleegzorg omdat er steeds een (pleegzorg)begeleider is die voor het gezin beschikbaar is en hulp kan bieden waar nodig. Een lid treedt bij door te zeggen dat er bij adoptie sterker moet ingezet worden op nazorg, net omwille van dat definitieve karakter van adoptie. Het nazorgaanbod is momenteel onvoldoende toereikend: de huidige middelen zijn te beperkt, of is de hulpverlening te versnipperd. Zo is er ook een gebrek aan opvang voor de (kleine groep) kinderen die niet in een gezin kunnen aarden, voor wie het trauma dermate complex is dat residentiële zorg noodzakelijk is. Ook vanuit het onderwijs wordt er weinig steun geboden. Er wordt geopperd om samen te werken met pleegzorg in de nazorg. Echter, met een caseload van 25 gezinnen per begeleider lijkt dit weinig realistisch.

Er is een kleine groep adoptiekinderen die meer noden heeft, dan wat er nu aanwezig is in de hulpverlening. Vraag is of er maatschappelijke gedragenheid is, om hieraan tegemoet te komen. Idealiter worden zwaar getraumatiseerde kinderen hun hele traject bijgestaan door eenzelfde begeleider. Dit is binnen het huidige hulpaanbod niet mogelijk (dit is stof voor een nieuw advies).

De vraag werd gesteld of het wel een goed idee is om kinderen op oudere leeftijd te adopteren. Mevrouw Van den Berghe geeft aan dat door toepassing van de principes uit het Haags Verdrag juist meer oudere kinderen in aanmerking komen voor interlandelijke adoptie. Gelet op de complexiteit, moet dit uiterst zorgvuldig en op een zo professioneel mogelijke wijze gebeuren, waarbij in elk geval de psychosociale adoptabiliteit grondig onderzocht moet worden, zoals bv in Chili wel gebeurt. In het beste geval kunnen (moeten) kinderen ook zelf hun akkoord geven, worden ze goed voorbereid op hun adoptie en verloopt de integratie vlot. Dit is ook de reden waarom we geen formele leeftijdsgrens stellen.

3.6.3 Johan Vanderfaeillie (onderzoek en ervaring pleegzorg)

Meneer Vanderfaeillie heeft gezocht naar literatuur over dit thema, maar kwam tot de vaststelling dat er weinig relevant materiaal is. Ook binnen de pleegzorgcontext. Verwijzend naar het theoretisch raamwerk van de diensten voor maatschappelijk onderzoek geeft men aan dat de grootte van gezinnen een risicofactor kan zijn: bij grote gezinnen neemt het risico op kindermishandeling toe. Dit onderzoek zegt evenwel niets over de plaats in de kinderrij.

Bij pleegzorg kent men het systeem van de onderplaatsing niet, maar hanteert men de regel dat er minstens drie jaar leeftijdsverschil is tussen het pleegkind, en de kinderen die reeds aanwezig zijn in het gezin (zowel drie jaar ouder, als drie jaar jonger). Meneer Vanderfaeillie maakt zich de bedenking waarom het steeds over onderplaatsing gaat, terwijl rivaliteit evenveel speelt bij een bovenplaatsing.

3.6.4 Benedikte Van den Bruel (Jongerenwelzijn)

Mevrouw Benedikte Van den Bruel kon niet aanwezig zijn, maar heeft via mail het volgende doorgegeven: Ze stelt dat er geen vaste regels zijn in pleegzorg wat betreft de leeftijden. Wel wordt getracht om een leeftijdsverschil van minimaal 3 jaar te hanteren. Ook proberen ze binnen pleegzorg

de natuurlijke volgorde in kinderrij te respecteren, zodat de reeds aanwezige kinderen in het gezin hun plaats behouden. Dus liever een jonger kind erbij, zodat de andere kinderen gewoon een plaatsje opschuiven.

Soms zijn er ook bovenplaatsingen. Daarbij is het belangrijk om een groter leeftijdsverschil te hanteren. Bijvoorbeeld een plaatsing van een puber/adolescent in een gezin met heel jonge kinderen.

In realiteit is het niet altijd mogelijk om deze regels te respecteren. Wanneer een passend gezin is gevonden, maar waar de leeftijden tussen pleegkind en eigen kind minimaal zijn. Als er geen andere gezinnen zijn, wordt de afweging gemaakt om al dan niet te plaatsen. In dergelijke situaties wordt een plaatsing wel overwogen als andere elementen van de match positief zijn.

3.6.5 Besluit

De leden van de vergadering betreuren dat over het thema onderplaatsing bij adoptie weinig onderzoek voorhanden is. Het idee om hierover zelf een (klein) onderzoek te voeren (op basis van bestaande dossiers), werd besproken - er is immers nood aan nieuwe inzichten.

4. Varia

4.1 Huishoudelijk reglement

Tijdens de vergadering van 12 september kwam ter sprake dat er niet met volmacht kan gestemd worden, zo stelt het huishoudelijk reglement. De reden hiervoor is dat een lid na een discussie van mening kan veranderen en dat het dus belangrijk is om aanwezig te zijn.

In het huishoudelijk reglement staat ook dat plaatsvervangers niet kunnen vervangen voor één comité. Dit maakt het bijgevolg soms moeilijk om met voldoende leden aanwezig te zijn.

Bovengenoemde zaken moeten herbekeken worden bij het nieuw samengestelde raadgevend comité dat een nieuw huishoudelijk reglement moet opstellen.

5. Adviezen

5.1 Advies m.b.t. de wijziging van artikel 37, 40 en 43 van het besluit van de Vlaamse Regering van 22 maart 2013 betreffende het inzagerecht en de bemiddeling bij interlandelijke adoptie en artikel 27, 28 en 31 en het besluit van de Vlaamse Regering van 19 februari 2016 betreffende de voorbereiding bij adoptie.

Tijdens de vergadering van 26 september werd het advies behandeld betreffende het inzagerecht en de bemiddeling bij interlandelijke adoptie en de voorbereiding bij adoptie (adviesnummer: RCVCA/20160926/advies 04). Het comité gaf positief advies mits enkele opmerkingen. Dit is het vierde advies van het raadgevend comité. Dit advies werd bijgevoegd als bijlage 4.

6. Bijlagen

Bijlage 1: Onderplaatsing door Ray of Hope

Bijlage 2: Onderzoek ISS

Bijlage 3: Onderplaatsing door Nicole Vliegen

Bijlage 4: RCVCA/20160926/advies 04